

عنوان طرح پژوهشی: طراحی مدل توسعه آموزش های فنی و حرفه ای متناسب با نیاز بازارکار و ظرفیت های منطقه ای
(مطالعه موردی سفال)

مجری طرح: کریم نادری مهدی

سال اجرا: ۱۳۹۸

چکیده: پژوهش حاضر در پاسخ به ضرورتی حیاتی شکل گرفته است: همسوسازی آموزشهای فنی و حرفه ای با نیازهای روزافزون بازار کار و بهره‌گیری از ظرفیت های منطقه ای با تمرکز ویژه بر صنعت سفال. امروزه، توانمندسازی نیروی کار با مهارت های متناسب با تحولات بازار و فناوری های نوین، ضمن رونق اقتصادی، موجبات اشتغال پایدار را فراهم می آورد. صنعت سفال در ایران، که از دیرزمانی بخشی از میراث فرهنگی و اقتصادی کشور را تشکیل میدهد، همچنان با شکاف معنادار میان آموزش های موجود و نیازهای تخصصی بازار مواجه است. این شکاف منجر به مشکلاتی چون افزایش نرخ بیکاری فارغالتحصیلان، کاهش بهره وری و هدررفت منابع انسانی و مالی شده است. وجود این مشکلات چرایی و اهمیت انجام این پژوهش را توضیح میدهد. هدف اصلی پژوهش، طراحی مدلی کاربردی و جامع است که بر اساس شایستگیهای حرفه ای و ظرفیت های منطقه ای شکل گرفته، فرآیند آموزش در بخش سفال را به گونهای بهینه نماید که هماهنگی کامل با نیازهای بازار کار داشته باشد. طراحی مدلی جامع و انعطاف پذیر برای توسعه آموزش های فنی و حرفه ای در صنعت سفال با محوریت: شایستگی های تخصصی و عمومی انطباق دقیق با نیازهای بازار کار بهره گیری حداکثری از ظرفیت های منطقه ای شناسایی و تحلیل عمیق نیازهای بازار کار مشاغل مرتبط با صنعت سفال از مرحله طراحی، تولید تا عرضه و فروش تحلیل و ارزیابی ظرفیتهای منحصربه فرد منطقهای مانند مواد اولیه، سنتها و نیروی کار در مناطق فعال سفالگری (مانند لالجین، میبد، گناباد) بررسی روندهای آموزشی فنی و حرفه ای در ایران و جهان با تمرکز ویژه بر رویکردهای شایستگی محور و آموزش های مهارتی. تدوین چارچوبی جامع و مدون از شایستگی های حرفهای مورد نیاز در مشاغل مختلف صنعت سفال با نظارت خبرگان بازار و صنعت ارائه راهکارهای عملی و پیشنهادات تخصصی برای ارتقای نظام آموزش فنی و حرفه ای در حوزه سفالگری که قابل پیاده سازی در سطوح مدیریت و سیاستگذاری باشد این پژوهش از حیث هدف، کاربردی بوده و از نقطه نظر ماهیت و روش، یک تحقیق توصیفی- تحلیلی محسوب میشود. جامعه آماری شامل مدیران مراکز آموزش فنی و حرفه ای - کارشناسان و مربیان فعال در آموزش سفال - اساتید دانشگاهی حوزه هنر و فنی حرفه ای کارفرمایان و فعالان بازار صنعت سفال در سراسر کشور. بر اساس ترکیب چندین روش، داده ها به صورت هدفمند جمع آوری شده اند: مطالعات کتابخانهای و مرور مقالات علمی مرتبط و گزارشهای رسمی تحلیل اسناد و مدارک موجود در نهادهای آموزشی و صنعتی مصاحبه های نیمه ساختاریافته با خبرگان، مدیران و فعالان صنعت سفال اجرای پرسشنامه های ساختار یافته برای جمع آوری دیدگاه ها و تحلیل نیازهای بازار به کارگیری تکنیکهای تحلیل شغل (مانند تکنیک دیکوم) برای استخراج دقیق شایستگی های لازم در مشاغل تخصصی سفال. تجزیه و تحلیل کیفی داده های مصاحبه و اسناد با استفاده از روش تحلیل محتوا به منظور شناسایی موضوعات کلیدی و مفاهیم اصلی استفاده از آمار توصیفی و استنباطی برای تجزیه و تحلیل داده های پرسشنامه تلفیق یافته ها با روش استدلال قیاسی و قیاسی-صنعتی جهت استخراج مدل پیشنهادی. ابزار برنامه ریزی و توسعه دوره های آموزشی بر اساس تحلیل نیازها و روندهای بازار. مهارتهای فنی تخصصی مانند طراحی مدل، ساخت گل، لعابزنی و پخت حرفه ای سفال ضروری است. وجود نیاز به مهارتهای میان رشته ای همچون خلاقیت در طراحی، توانایی کار تیمی و آشنایی با فناوریهای جدید تولید و بازاریابی مشاهده گردید. مهارتهای بازاریابی، فروش و صادرات محصولات سفالی اهمیت فزایندهای پیدا کرده اند. این موارد به ویژه در جذب بازارهای داخلی و بین المللی نقش کلیدی دارند. مناطق لالجین، میبد و گناباد به عنوان قطبهای اصلی سفالگری دارای ظرفیت های ویژه ای از جمله مواد اولیه مرغوب، سنتها، و نیروی کار تخصصی هستند. آموزش های سفارشی شده بر اساس ویژگیهای فرهنگی و منابع طبیعی هر منطقه، میتواند اثربخشی بیشتری داشته باشد. برقراری ارتباط نزدیکتر میان مراکز آموزشی و واحدهای تولیدی محلی می تواند به شکل گیری فرصت های کارآموزی و توسعه مهارت های کاربردی منجر گردد. فاصله قابل توجهی میان مهارت های کسب شده توسط دانش آموختگان و مهارت های واقعی مورد نیاز بازار کار وجود دارد. عدم تطابق محتوای آموزشی موجود با نیازهای عملی و نوین بازار مانع از اشتغالزایی مطلوب و بهره وری حداکثر نیروی کار است. با بهره گیری از تکنیک تحلیل شغل و مشارکت خبرگان، چارچوب شایستگی های زیر تدوین شد:

دانش فنی: مفاهیم پایه و تخصصی صنعت سفال (مواد اولیه، تکنیکهای ساخت، تکنولوژیهای نوین)

مهارتهای عملیاتی: شامل مراحل طراحی، گلکشی، لعابزنی، پخت سفال

مهارتهای حل مسئله: توانایی مواجهه با چالشهای فنی و خلاقیت در تولید

مهارتهای ارتباطی: توانایی تعامل با همکاران، کارفرما و مشتریان

مدیریت زمان و سازماندهی کار

مدل پیشنهادی مبتنی بر این اصول کلیدی است:

پایش مستمر نیازهای بازار کار ایجاد کمیته های تخصصی در سطوح منطقه ای و ملی برای رصد تحولات بازار کار صنعت سفال غنی سازی داده های بازار با بهره گیری از فناوری اطلاعات و تحلیل های آماری مستمر به روزرسانی سرفصل های آموزشی بر اساس این داده ها و بازخوردهای میدان عمل

تدوین استانداردهای شایستگی حرفه ای تعریف دقیق شایستگی موردنیاز هر شغل از منظر دانش، مهارت و نگرش تدوین استانداردهای قابل ارزیابی برای استفاده در برنامه های آموزشی و ارزیابی عملکرد هماهنگی سندهای شایستگی با الزامات مقررات ملی و بین المللی

طراحی برنامه های آموزشی منعطف و ماژولار تدوین دوره های کوتاه مدت و بلندمدت با ساختار ماژولار امکان ترکیب و شخصی سازی ماژولها بر حسب نیازهای فردی و منطقه ای تمرکز بر کسب و تثبیت شایستگی های مشخص به منظور افزایش اثربخشی یادگیری توسعه محتوای آموزشی عملی و بهره گیری از فناوریهای نوین آموزشی (مانند آموزش ترکیبی و مجازی)

بهره گیری از ظرفیت های بومی تدوین دوره ها و پروژه های آموزشی مبتنی بر ویژگی ها و منابع محلی (مواد اولیه، روش های سنتی) ایجاد پیوند مستمر میان مراکز آموزش و کارگاه های تولیدی بومی برای افزایش تعامل عملی تقویت روحیه تعلق به جامعه و حفظ میراث فرهنگی در آموزشها

تقویت ارتباط با صنعت توسعه همکاری های مستمر و پویای میان سازمان آموزش فنی و حرفه ای و فعالان صنعت سفال استفاده از فرصت های کارآموزی، پروژه های مشترک و آموزش های در حین کار برای افزایش کارایی و ارتباط عملی حمایت از شبکه های ارتباطی میان صنایع و مراکز آموزشی در جهت انتقال فناوری و بازخوردهای بازار

توسعه روش های ارزیابی به کارگیری روشهای نوین ارزیابی شایستگی محور مانند مشاهده عملکرد، شبیه سازی و مصاحبه های فنی تلفیق این روشها با آزمونهای کتبی و عملی متداول برای تأمین دقت و جامعیت ارزیابی بازخورد مستمر به فراگیران برای بهبود مستمر فرآیند یادگیری و رفع نقاط ضعف

نظام هدایت شغلی و پشتیبانی ارائه خدمات مشاوره شغلی تخصصی به کارآموزان و فارغالتحصیلان صنعت سفال حمایت در انتخاب مسیرهای شغلی متناسب با شایستگیها و علاقه مندی ها تشویق و پشتیبانی از راه اندازی کسبوکارهای کوچک و نوآورانه در حوزه سفال (تأمین سرمایه اولیه، آموزشهای کارآفرینی، شبکه سازی)

اجرای مدل توسعه یافته، زمینه ساز ارتقای کیفیت آموزش های فنی و حرفه ای در صنعت سفال خواهد بود که به صورت مشخص آثار زیر را در پی دارد: کاهش شکاف مهارتی و افزایش تطابق دانش و مهارت های فراگیران با نیازهای واقعی بازار کار افزایش نرخ اشتغال و کاهش بیکاری در میان دانشآموختگان ارتقای بهره وری و رقابتپذیری بنگاه های فعال در صنعت سفال در بازارهای داخلی و خارجی توسعه پایدار کسب و کارهای مرتبط با سفالگری به ویژه در مناطق هدف با بهره گیری از ظرفیت بومی حفظ و تعمیق میراث فرهنگی و هنر سفالگری در چارچوب نوآوری و پیشرفت فنی.